

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TEKSTİL TASARIM ARAŞTIRMALARINDA KARMA YÖNTEMİN AVANTAJLARI ADVANTAGES OF MIXED METHOD IN TEXTILE DESIGN RESEARCH

Banu Hatice GÜRCÜM*
Arzu ARSLAN**

Öz

Araştırma bir nedenle ortaya çıkmış bir problemi tanımlayan, bu konuda ortaya çıkan bulgulara götüreceği bilgileri toplayan ve bunların üzerinden araştırma deseni kurgulayarak araştırma sorusunun cevabına ulaşan bir etkinliktir. Pozitivist paradigma bilimin mantığının birliğinden ve bütünlüğünden bahseden, bilimsel bir yaklaşımın bilim mantığına uymak zorunda olduğunu ifade eden bir anlayışla yaklaşık yüzyıl kadar araştırma bilimini yönlendirmiştir. Bu dönemde metodik ortaya konan bazı araştırmalarda nicel araştırma deseninin dedüktif (çıkarımsal, tümden gelişli) yönelişi nedeniyle sorunlar ortaya çıkmıştır. Pozitivist (akılcı) yaklaşım, anket ve ölçek gibi standart veri toplama araçları ile mevcut teorilerin, kuralların denenmesine, sınanmasına çalışmakta olduğundan, fen bilimleri alanında başarılı sonuçlar ortaya konmuş ancak standart veri toplama araçlarıyla toplanan verilerle sosyal olayların ya da değişkenlerin açıklanması mümkün olmamıştır. Buradan hareketle sosyal ve beşeri alanlarda bilimsel sonuçlar vermeyen pozitivist paradigmayı eleştiren yeni bir bilim felsefesi olarak post-pozitivist paradigma ortaya atılmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri paradigma savaşlarını sürdürürken, pragmatik bir yaklaşım olarak tek bir araştırma projesi içinde nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanımını içeren bir üçüncü paradigma ortaya çıkmıştır. Pek çok araştırmacı nicel, nitel ya da karma yöntemden hangisinin sosyal ve beşeri bilimlerde temel araştırma yaklaşımı olarak benimseneceği konusunda çelişkili düşünmektedir. Bu araştırma çağdaş tekstil koleksiyon tasarımı öncesinde yürütülen tasarım araştırmalarında metod olarak karma yöntemin kullanılabilirliğinin sorgulandığı, tekstil tasarım araştırmalarında nitel yöntemin kısıtlarının irdelendiği ve karma yöntemin avantajlarının ve kısıtlarının ortaya konduğu betimsel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Karma Yöntem Araştırmaları, Tekstil Tasarımı, Nitel Yöntem, Nicel Yöntem.

Abstract

Research is an activity that describes the problem created for a specific reason, collects information that will lead towards the findings and achieves the answer of the research question after constructing the research model. Positivist paradigm has ruled the research science for approximately a century with an understanding of unity of science or logic or with an explanation that a scientific approach has to fulfill the logic of science. In this period some methodical researches have comprised problems depending upon the deductive approach of qualitative research models. Though positivist approach has shown successful results in scientific fields since it employs standardized data collection methods like questionnaires or scales and it tests present theories, rules, axioms, it has failed in the fields of natural logics, sciences in addition to humanities, social sciences and arts where standardized data collection methods proved to be inadequate in explaining social and personal issues. Starting from this point, a new science philosophy called post-positivist paradigm expressed its criticism towards positivist paradigm which created insufficient scientific solutions to social problems related with human. In the last quarter of the 20th century while the paradigm war between qualitative and quantitative research methodologies is going on, a third paradigm called Mixed Method Research using qualitative and quantitative research together in social and human sciences, is proposed. There is a great conflict between researchers about the most embraced basic research methodology of the social and human sciences, qualitative, quantitative or mixed method. The aim of this study, is therefore questions the usability of mixed method research in textile design researches, examines the limits of quantitative and qualitative methods as well as it explains the models of mixed method researches.

Keywords: Mixed Method Researches, Textile Design, Qualitative Method, Quantitative Method.

Giriş

İnsanın bilinmeyenini açıklama ve bir sebebe dayandırma merakı tarihin ilk çağlarından bu yana bilme, keşfetme, öğrenme ve icat etme güdülerini harekete geçirmiş ve onu araştırmaya ve sorgulamaya yöneltmiştir. Araştırma bir nedenle ortaya çıkmış bir problemi tanımlayan, bu konuda ortaya çıkan bulgulara götüreceği bilgileri toplayan ve bunların üzerinden araştırma deseni kurgulayarak araştırma sorusunun cevabına ulaşan bir etkinliktir. Yıldırım (1999:7) araştırmayı "belirli bir sorunun veya soruların sistematik ve mantıklı bir biçimde cevaplandırılmasına yönelik bir girişim" olarak tanımlar. Bilimsel araştırma belirli bir metoda dayanan, ekonomik ve işlevsel bir süreç yürütmeli, sistematik olmalı ve mantık sınırlarında araştırma sorularına gerçekçi cevaplar ortaya koymalıdır.

Modern araştırma biliminin başlangıcı olarak kabul edilen 19. yüzyılda, Auguste Comte (1798-1857), Émile Durkheim (1858-1917) ve Herbert Spencer (1829-1903) gibi pek çok düşünür ve felsefeci, pozitivist

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Tekstil Tasarımı Bölümü, banugurcum@gmail.com

**Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Teknik Bilimler MYO, Tekstil Teknolojisi Programı, arzu2867@gmail.com

paradigmanın bilim üzerinde hâkimiyetini sağlamak üzere savlar ileri sürmüşlerdir. Pozitivist paradigma bilimin mantığının birliğinden ve bütünlüğünden bahseden, bilimsel bir yaklaşımın bilim mantığına uymak zorunda olduğunu ifade eden bir anlayışla, yaklaşık yüzyıl kadar araştırma bilimini yönlendirmiştir. Bu nedenle 20. yüzyılda yapılan sosyal bilimler araştırmalarının hepsi nicel yöntemlerin kullanılmasıyla yürütülmüştür. Bu dönemde pozitivist paradigmaya uygun olarak ortaya konan bazı araştırmalarda nicel araştırma deseninin dedüktif (çıkarımsal, tümden gelişli) yönelişi nedeniyle sorunlar ortaya çıkmıştır. Pozitivist (akılcı) yaklaşım, anket ve ölçek gibi standart veri toplama araçları ile mevcut teorilerin, kuralların denenmesine, sınanmasına çalışmakta olduğundan, fen bilimleri alanında başarılı sonuçlar ortaya koymuş, ancak standart veri toplama araçlarıyla toplanan verilerle sosyal olayların ya da değişkenlerin açıklanması mümkün olamamıştır. Buradan hareketle, sosyal ve beşeri alanlarda bilimsel sonuçları yeterli bulunmayan ve pozitivist paradigmayı eleştiren yeni bir bilim felsefesi ortaya atılmıştır. Bu felsefenin kurucu aktörlerinden olan Kuhn (1970) "Bilimsel Devrimlerin Yapısı" adlı eseriyle bilim felsefesini tanımlayan temel soruları köklü bir şekilde değiştirmiş ve yordayıcı (indüktif-tüme varışlı) özelliği olan post-pozitivist paradigmayı sunmuştur. Bu yaklaşım bir araştırmacının, özü insan olan araştırma problemine yaklaşımını, bakışını ve araştırma sürecini değiştirmiştir. 21.yüzyılda genel olarak sosyal ve beşeri bilimler alanlarında post-pozitivizmin hâkimiyeti ile nitel araştırmaların yürütüldüğü görülmüştür.

Nitel bir araştırma süreci tasarlanırken araştırmacının yöntemi önemli kabul edildiğinden, araştırma problemine uygun yöntem tercih edilmelidir, çünkü bir araştırmacının ne olduğundan çok, hangi yöntemle yapıldığı o araştırmacının niteliği hakkında çok önemli ipuçları vermektedir. Bilindiği gibi temel amacı bir araştırma olan etkinlik, nitel ve nicel araştırma yöntemleri olarak ifade edilen iki temel desen üzerinden farklı ilkeler, sayılılar ve tekniklerle kurgulanabilir. Yıldırım ve Şimşek (2013:349) "nitel ve nicel yöntemlerin uygun olduğu alanlarda araştırmacıların araştırma sorularına anlamlı cevaplar arama fırsatı sunduğunu" belirtmektedir. Nicel araştırmalarda standart yöntemler, özellikler bulunmasına rağmen, nitel araştırmalarda yaklaşımların daha esnek olduğunu bilinmektedir. Bu konuda Denzin ve Lincoln (2005:3) "nitel araştırmalar üzerine net bir uzlaşıya varma çabası oldukça yersizdir, çünkü nitel araştırmaların nicel araştırmalarda olduğu gibi sınırları önceden belirlenmiş metodolojik birliği yoktur" demektedir. Sosyal alanlarda, odağına insanı alan tüm araştırmalarda yani bir grubun algısının, kabullerinin, bakış açılarının önemli olduğu araştırma problemlerinde, kişinin davranışının nedenini açıklamak, güdüleyici sebepleri ortaya koymak hedeflendiğinde bu araştırmacının nitel yöntemle yakınsayıp, nicel yöntemi ıraksadığı hatırlanmalıdır. Yıldırım (1999:14) "bir kimsenin algılama alanına girmek için öncelikle onunla konuşmak, onu gözlemek ve yazdıklarını okumak gerekir" diyerek, bu tarz araştırma problemleri için etkin veri toplama yöntemleri olarak görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi gibi yöntemleri işaret etmektedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri paradigma savaşlarını sürdürürken, pragmatik bir yaklaşım olarak tek bir araştırma projesi içinde nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanımını içeren bir üçüncü paradigma ortaya çıkmıştır (O'Reilly, Thorkelsson, Nobert ve McLaughlan, 2009; akt. Bedir Erişti ve Tekin Akbulut, 2014:66). Bu paradigma yararcı (pragmatik) ve dönüştürücü (transformatif) paradigmalara dayanan karma yöntem araştırmasıdır. Kıral ve Kıral (2011:294) insanın araştırdıkça öğrendiğini ve karma yöntemler gibi yeni yöntemler ortaya koyduğunu ifade etmektedir. Fırat, Kabakçı Yurdakul ve Ersoy (2014:66) ise karma yöntemin üstünlüklerini açıklarken, "karma yöntem paradigmasını güçlü kılan şey nitel ve nicel yöntemlerin doğasında var olan sınırlılıkları dengelemesi olmuştur, çünkü nicel yöntemde bağlamın anlaşılabilmesi, nitel yöntemde ise önyargı, bu iki yaklaşımın tekil kullanımında sıklıkla eleştiri konusu olmuştur" şeklinde vurgulamaktadır.

Günümüzde sosyal bilimlerde araştırma yönteminin seçimi tartışmalarının yaşandığı ve eğitim bilimlerinde tasarım tabanlı araştırmaların geleneksel yaklaşımların önüne geçtiği bilinmektedir. Böyle bir dönemde sosyal bilimler ve davranış bilimlerinde farklı araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanımı, "özellikle farklı epistemolojiler (pozitivist-postpozitivist) ve farklı metodolojiler (nitel-nicel) arasında tercihler yinelenen tartışma konularından biridir" (Venkatesh, Brown ve Bala, 2013; akt. Bedir Erişti ve Tekin Akbulut, 2014:66). Gökçek, Babacan, Kangal, Çakır ve Kül (2013:436) "nitel ve nicel yaklaşımların tek bir çalışmada birleştirilmesiyle ortaya çıkan karma yöntemin, araştırmaya kattığı zenginlik ve güvenilirlik açısından araştırmacılar tarafından giderek tercih edildiğini" belirtmektedir. Gerçekten de Baki ve Gökçek (2012:1)'in ifade ettiği gibi "sosyal ve beşeri bilimlerde nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımının kabul edilmesi ve gelişimiyle, her iki tür veri toplama şeklini kullanan karma yöntem araştırmaları da yaygınlaşmaya başlamıştır". Buna rağmen pek çok araştırmacı nitel ya da karma yöntemden hangisinin sosyal ve beşeri bilimlerde temel araştırma yaklaşımı olarak benimseneceği konusunda farklı düşünmektedir. Örneğin; Creswell (2013:207) "karma model paradigması gelecek yıllarda lider araştırma paradigma olacaktır" görüşüyle karma araştırma yönteminin önemini altını çizerken, Teddlie ve Tashakkori (2003; akt. Butgel Tunalı, Gözü ve Özen, 2016:107) ise, "karma modeller gelişme dönemindedir

ve karma araştırma modellerinin birçok yanıt bekleyen sorunları bulunmaktadır ve bu sorunlar olgunlaşma döneminde ortaya çıkabilir” diyerek karma araştırma yönteminin zamanla sorunlar ortaya koyacağını vurgulamaktadır.

Tekstil sektöründe hızlı moda işletmelerinin de etkin olmasıyla pazara sunulan koleksiyon sayısı yılda 12’ye kadar çıkmaktadır. Bu oldukça yüksek bir yaratım hızı ve çeşitliliği anlamına geldiğinden, tekstil sektöründe tasarımcı olarak faaliyet gösterecek kişiler yaratıcılıklarının bilgi ve araştırma ile desteklenmesine gerek duymaktadır. Tekstil tasarımı eğitiminde ise, öğrencilerin öğrenme süreçlerini gerçekleştirebilmek için yaratıcı fikirler geliştirecekleri, özgün çözümler üretecekleri etkinlikler içerisine sokulmaları önemlidir. Öğrenme süreçlerinde ve sonrasında tasarımın gerçekleştirilmesinde, malzeme ya da teknolojik araçlardan faydalanılmasının yanı sıra, koleksiyonun hikâyesinin ya da temasının temellendirileceği bir konunun derinlemesine inceleneceği bir araştırma içerisine girmenin de önemi oldukça fazladır. Tasarımcı öğrencinin bu araştırma süreçlerinde bilgiyi araştırması ve yapılandırması, bunun ardından tasarımına aktarmak için uygulamaya dönüştürmesi gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı, tekstil alanında endüstriyel ya da akademik gerekçelerle sıklıkla yaratıcılığı öteleyecek, örseleyecek araştırma süreçlerinin içerisine girilmekte ve bu konuda ihtiyaçları karşılayacak bir araştırma yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde tekstil alanında araştırma yaklaşımlarının nicel ve nitel olarak iki temel paradigma üzerinden yürütüldüğü bilinmektedir. Alan araştırmaları, ürün araştırmaları, pazar araştırmaları, marka araştırmalarında başvurulan nicel yaklaşımlı tekstil araştırmalarından, nitel yaklaşımlı araştırmalara doğru bir yönelim olduğu ve yeni yürütülen bu araştırmalarla estetik, beğeni, hedonizm, e-alışveriş gibi sosyal ve beşeri yönü olan tekstil konularının nitel yaklaşımlarla açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Esas itibarıyla irdelendiğinde tasarım araştırmalarında nitel yaklaşımın da birtakım kısıtlar ortaya koymakta olduğu, bazı durumlarda bulguların tasarıma aktarılmasında yetkin olamadığı gözlenmektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle bu makale tekstil alanında (hem sektörel uygulamalarda hem de eğitim etkinliklerinde) koleksiyon tasarımı öncesinde yürütülen tasarım araştırmalarında araştırma yaklaşımı olarak karma yöntemin kullanılma durumunun, nitel yöntemin alana özgü kısıtlarının ve karma yöntemin avantajlarının ortaya konduğu betimsel bir araştırma olarak desenlendirilmiştir.

1. Nitel Araştırma Desenleri

Araştırma deseni, araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve aşamaların tutarlı olmasına rehberlik eden stratejidir. Başlıca nitel araştırma desenleri; kültür analizi (etnografya), olgu bilim (fenomenoloji), durum (örnek olay) çalışması, eylem araştırması, gömülü teori (kuram oluşturma-temellendirilmiş kuram)dir (Ilgar ve Coşgun Ilgar, 2014:201).

Etnografi (Kültür Analizi): Etnografi, etno (insan) ve grafi (tanımlama, tasvir etme) kelimelerinden oluşan bir kelimedir ve bir araştırma türü olarak ilk kez antropolog Bronislaw Malinowski tarafından 1922 yılında yazılan “Argonauts of the Western Pacific” adlı kitapta değinilmiştir (Harvey ve Myers, 1995:17). Agafonoff (2006:117) etnografiyi “sosyal bir grubu [n resmini] çizmek” ifadesiyle tanımlamaktadır. Genel hatlarıyla etnografi, insan topluluklarının ilişkilerini ve davranışlarını kendi ortamlarında gözleme, belgeleme ve yorumlamadır. Etnografik araştırmalarda esas olan, grup üyeleriyle doğrudan ilişki kurulmasıdır. Bu açıdan Arnould ve Wallendorf (1994:485) etnografik araştırmaları “kalitatif saha araştırmaları” olarak tanımlar. Etnografik araştırma, Canniford (2005:205)’a göre “tüketicinin davranışının olduğu ve geliştiği sosyal altyapıya yönelik dikkat ve duyarlılık içeren bir araştırma tekniğidir”. Bu kabul ile birlikte, Akturan (2007:239) araştırılan grubun farklılıklarını betimlerken, “araştırmacının bireysel, kültürel ve sosyal farklılıkları dikkate alarak ve yorumlamalarını kişilerin kendi doğal ortamlarındaki kendi bakış açıları temelinde yapması” gerektiğine dikkati çekmektedir.

Olgu bilim (Fenomenoloji): Fenomen (phenomenon) kendini ve dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılayan kişinin öznel yaşantı’sına (subjective experience) verilen isimdir (Url1). Fenomenler olaylar, durumlar, tecrübeler veya kavramlardır. Nitel araştırmanın temellerini oluşturan bakış açılarındandır. Seçilen konuların ya da problemlerin açıklanmasında bir olgunun aydınlatılması ya da dikkatin yönlendirilmesi önemlidir. Wade ve Tavrıs (1990)’e göre “olgu bilim araştırmaları ağırlıklı olarak varoluşçu psikoloji içerisinde gelişme gösteren bir yaklaşım olup, insanların çevrelerinde olup biten olayları nasıl değerlendirdiklerini anlamaya çalışan bir analiz türüdür”(akt. Özdemir, 2010:334). Bu araştırmalarda veri kaynakları araştırmanın odaklandığı, olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Örneklem seçiminde “kartopu” ya da “ölçüt örnekleme yöntemleri” kullanılabilir. Örneklem büyüklüğü genellikle 10 civarında olmalıdır (Url1).

Durum (Örnek Olay Analizi, Vaka Analizi) Çalışması: Durum çalışması olay (vaka) olarak kabul edilen bir veya birkaç olayın, bir veya birkaç kişinin derinlemesine incelendiği nitel araştırmalardır. Creswell (2007; akt.Url1)’e göre örnek olay analizi “araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma

yaklaşımıdır". Şimşek ve Yıldırım (2000; akt.Uca, 2014:117)'a göre durum çalışması "güncel bir olguyu, olgunun yaşam çerçevesi içinde ele alan veya olgunun içinde bulunduğu ilişkinin kesin hatlarının belirgin olmadığı birden fazla kanıt veya veri kaynağının olduğu durumları derinlemesine analiz etmek için kullanılan araştırma tekniğidir". Bazen bir zaman dilimindeki sosyal olaylar da incelenebilir (İlgar ve Coşgun İlgar, 2014:201). Durum çalışması tekniğinin en ayırıcı özelliği Güven (2006:173)'e göre "incelenmesine konu olan birimleri ölçme ve biçmeden daha çok, bunların incelik ve içyüzlerine (dinamiklerine) girebilmeyi amaç edinmiş olmasıdır". Bir veya az sayıda birbiriyle ilgili denek üzerinde yapılan ayrıntılı çalışma şeklinde de tanımlanan örnek olay incelemesinde yapılan derinlemesine sorgulama ile bir kişi, grup veya kurum hakkında ayrıntılı veriler elde edilir. Araştırılan deneğe ilişkin ne, niçin ve nasıl sorularına cevap aranır. Karataş (2015:14)'e göre durum çalışmasının zayıf yönleri ise, "gözlemcinin önyargısı ve elde edilen sonuçların genellenememesidir". Durum çalışması desenleri; bütüncül tek durum deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, bütüncül çoklu durum deseni, iç içe geçmiş çoklu durum deseni (İlgar ve Coşgun İlgar, 2014:201). Durum çalışmasında veri toplama teknikleri-araçları olarak nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan tarama tekniği-anket, görüşme tekniği-görüşme formu, gözlem tekniği-gözlem formu, görsel analiz tekniği-doküman ya da ürün analiz formları kullanılabilir.

Eylem (Aksiyon) Araştırması: Eylem araştırması var olan problemi belirleme, çözüm bulma, çözümü gerçekleştirme, değerlendirme; eylemin uygulandığı kurumun, birimin ya da kişinin fikirlerini, yapısını, işleyişini değiştirme ve değerlendirmenin ışığındaki bir uygulamayı, bir örgütün işleyişini, amaçların gerçekleşme düzeyini yansıtmaya yönelik yöntemlerle çalışır. Borgia Schuller (1996; akt. Kahraman ve Summak, 2016:487) eylem araştırmasını "her basamağında kendini yansıtmaya, işbirliğine dayalı yansıtmaya ve diyaloga yer verilen bir araştırma yaklaşımı" olarak tanımlamaktadır. Eylem araştırmaları nitel araştırmaların kullandığı bilimsel problem çözme yöntemini kullanır, ancak onları diğer temel araştırmalardan farklı kılan şey uygulamaya yönelik bir süreç ortaya koyarak hedef davranış, anlayış ve değerlendirmede değişimi aramalarıdır. Bu konuda Uzuner (2005:6) şunları ifade etmektedir:

Eylem araştırmaları sorunla ilgili bilgi toplamayı, kaynak taramayı, sorunu çözücü eylemlerle geliştirmeyi ve iyileştirmeyi sağlamak amacıyla döngüsel bir desenle gerçekleştirilir....Araştırma sürecinde gerçekleştirilen sistematik toplantılarda ortaya çıkan sorular incelenir. Kişiler konuyla ilgili düşüncelerini, bilgilerini, sorulara önerdikleri çözümlerini ve sonuçlarını paylaşırlar.

Gömülü Teori (Kuram Oluşturma, Temellendirilmiş Kuram) Araştırması: KGömülü Teori Araştırmaları anlamlara ve yaşantılara odaklanması nedeniyle olgu bilim araştırmalarına benzer, anak olgu bilim araştırmalarında olmayan şekilde elde edilen veri üzerinden açıklayıcı bir kuram oluşturur. Kuram oluşturma araştırmalarında veri toplama teknikleri olarak görüşme ve gözlem en sık kullanılan veri toplama yöntemleridir.

Bu yaklaşımın en önemli özelliklerinde biri veri toplama ve analizin birlikte yürütülmesidir. Buna sürekli karşılaştırmalı analiz (constant comparative analysis) denir (Ull1).

Yıldırım (1999:9), nitel araştırma kavramının bir şemsiye kavram olduğunu ve altında "Etnografi, Antropoloji, Durumsal Araştırma, Yorumlayıcı Araştırma, Eylem Araştırması, Doğal Araştırma, Tanımlayıcı Araştırma, Teori Geliştirme, İçerik Analizi gibi araştırma deseni ve analiz teknikleri birbirlerine benzeyen pek çok farklı araştırmanın bulunduğu" genel bir kavram olarak kabul edildiğini ifade eder. İlgar ve Coşgun İlgar (2014:199) nitel araştırmanın "İnsanlar niçin böyle davranır?/ Kanaatler ve vaziyet alışlar nasıl oluşur? / Sosyal gruplar arasındaki farklar nelerdir?" gibi çeşitli sorulara cevap aramasını, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Dilbilim gibi farklı disiplinlerle bağlantılı olmasına bağlamaktadır. Bu disiplinlerle olan bağlantı nedeniyle pozitivist değerler dizisinden çok post-pozitivist değerler dizisine yakın yaklaşım ortaya koymaları nedeniyle, nitel araştırmaların yöntem ve sonuçlarının daha iyi kavranmasına yol açmıştır.

Le Compte ve Goetz (1984; akt. Yıldırım, 1999:10) nitel araştırmalarda toplanan bilgiler konusunda şunları yazar:

Nitel araştırmada çevresel bilgi, süreçle ilgili bilgiler ve algılar olmak üzere üç tür bilgi toplanmaktadır. Çevresel bilgiler, araştırmanın yer aldığı sosyal, psikolojik, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklere ilişkindir. Bu tür bilgiler sürece ve algılara ilişkin bilgilere temel teşkil eder ve diğer ortamlarla karşılaştırma olanağı yaratır. Süreçle ilgili bilgiler, araştırma süresince neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir. Algılara ilişkin bilgiler, araştırma grubunun süreç hakkında düşündüklerini ortaya koyar

Nitel araştırmalarda tercih edilen veri toplama yöntemleri irdelendiğinde görüşme, gözlem ve doküman incelemesi olduğu belirlenmektedir. Yıldırım (1999:10) nitel yöntemlerden en sık kullanılan yöntemin görüşme olduğunu belirterek, "insanların perspektiflerini, tecrübelerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir" sözlü iletişim yöntemi olarak betimler. Sosyal bilimlerde birebir görüşme ve kişisel kanıtı ortaya çıkartan anketler ile birlikte kullanılsa da, hızlı ve en sistematik veri toplama yöntemlerinden biri sayılan odak grup görüşmeleri, son yıllarda artan bir sıklıkla kullanılmaktadır. Temel çıkış noktası, sosyal psikoloji ve iletişim teorileri olan odak grup görüşmeleri, pazar araştırmalarında,

tutundurma araştırmalarında, ürün araştırmalarında ya da sosyal bilimlerde pilot çalışma olarak kullanılmaktadır. Kitzinger (1995; akt. Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011:97) “odak grup görüşmelerinden elde edilen detaylı veriler, birebir görüşmeler ve anketler için sağlam bir temel oluşturmaktadır” şeklinde ifade etmektedir.

Nitel araştırmada kullanılan ikinci en yaygın bilgi toplama yöntemi ise gözlemdir. Sosyal olguların gözlenerek anlaşılabilmesi varsayımına dayanan gözlem yöntemi nitel araştırmada, kendi içinde katılımcı, katılımcı olmayan gibi kategorilere ayrılır. Görüşmede olduğu gibi gözlemin bir bilgi toplama yöntemi olarak kullanılması, gerek görüşme öncesi gerekli hazırlıkların yapılması gerekse görüşmenin gerçekleştirilmesi konularında yoğun bir eğitimi gerekli kılar (Yıldırım, 1999:10).

Son olarak yazılı doküman ve belgelerin analizi, nitel araştırmada hem kendi başına hem de görüşme ve gözlemlerle elde edilen bilgilere destek amacıyla kullanılan bir bilgi toplama yöntemidir. Şimşek (2009:42) doküman incelemesinin eğitim tarihi araştırmalarında en fazla başvurulan yöntem olduğunu belirtir ve “genellikle uzak geçmişe dair araştırma yapan tarihçilerin ve arkeologların, bir kültür veya medeniyetin geçmişine ilişkin özelliklerin belirlenmesi ve anlaşılmasına yönelik araştırmalarında” kullanılan bu yöntemin araştırmacıya “elde ettiği belgeleri belirli bir çerçevede ve birbiriyle ilişkilendirerek, ilgili kültür veya medeniyete ilişkin, bütüncül bir resim elde” etmesine imkan sağladığını ifade eder. Doküman inceleme tekniği, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin analizini kapsamaktadır (Çatı ve Bilgin, 2015:93). Doküman analizi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman inceleme, geleneksel olarak, tarihçiler, antropologlar ve dil bilimcilerin kullandığı bir yöntem olmakla birlikte, sosyologlar ve psikologlar da doküman inceleme kullanarak önemli kuramların geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır (Şimşek, 2009:42).

Wolcott (1994; akt. Yıldırım, 1999:10) nitel araştırmada toplanan bilgileri; gözlem notları, görüşme kayıtları, dokümanlar, resimler ve çizimler, tablolar gibi diğer grafik sunumlar olarak çeşitlendirir ve toplanan verilerin nitel yaklaşımda işlenmesini “toplanan çeşitli türdeki bilgilerin kodlanması, analizi ve yorumlanması ise sistematik bir yaklaşımı gerektirir” şeklinde yorumlar.

2. Nicel Araştırma ile Nitel Araştırma Arasındaki Temel Farklar

Pozitivist paradigma bilimin mantığının birliğini ve bütünlüğünü önceleyen bir yaklaşımla araştırma bulgularıyla genellemelere gitmek, bulguların mevcut teorilere, kurallara, aksiyomlara uyup uymadığını test etmek amacıyla, dedüktif (çıkarımsal, tümden gelişli) bir yaklaşım ortaya koyar. Bu nedenle, araştırmanın örnekleminin evreni temsil etmesi temel sayılı olarak belirlenmiştir. Bu durum, tekstil araştırmalarının bazıları için uygunken, sosyal, kültürel ve insana dair konularda uygun olmamaktadır. Bilindiği gibi, bir araştırmada sosyal bir olguyla ilgili her şeyin birden araştırılıp, toplumsal bir problemin bütün yönlerinin birlikte incelenmesi beklenemez. Nicel araştırmalarda kullanılan pozitivist yaklaşımın temel özellikleri olan objektiflik, tamlik, hipotez testi ve sebep-sonuç ilişkisi gibi kavram ve süreçlerin aynı ölçüde dikkate alınmaması nedeniyle, nitel araştırmaların bilimselliği geçmişten bu yana sorgulanmaktadır. Ancak Kuhn (1970)'un da ifade etmiş olduğu gibi, “pozitivizm bir dönemi temsil etmekte, o dönemin kültürünün bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır”. Kuhn'a göre pozitivist bilim kavramı günümüzde totaliter bir bilimsellik kavramı olarak tanımlanamaz. Sosyal bilimlerdeki son gelişmeler, geleneksel anlamdaki bilimselliğin tanımının özellikle sosyal olguları araştırmada yetersiz kaldığını ve yeni bir tanımlamaya ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, sebep-sonuç ilişkilerini objektif, güvenilir ve geçerli bir biçimde irdelemeyi amaçlayan pozitivist yaklaşım, özellikle insanın ve sosyal olguların konu edildiği araştırmalarda tek yaklaşım olmaktan çıkmıştır. Yıldırım (1999:16) “bilimsel araştırmada amaç incelenen problemi anlamlı, sistematik, tutarlı ve geçerli bir biçimde çalışmak ise, bu amaca hem nitel hem de nicel yöntemlerle ulaşılabileceğini” ifade edilmektedir.

Daymon ve Holloway (2003:4; akt. Eraslan Yayınoglu,2005:205)'e göre nicel araştırma “miktarları ölçmeye”, nitel araştırma ise “olay/konu ya da nesnelerin var olma biçimleri, var olma süreçleri ve kendine özgü niteliklerini anlamaya” çalışır. Nicel araştırma “özellikle özdeş olan olaylar arasındaki farkları anlamak açısından yararlı” olurken, nitel araştırma “özdeş olmayan olaylar arasındaki farkları” (Eraslan Yayınoglu, 2005:205) açıklamaktadır. Yine Eraslan Yayınoglu (2005:205)'na göre, nitel araştırma “yorumlamacı dünya görüşünden gelir ve olay ya da konunun kendisini nasıl ifade ettiğine önem verir”ken, nicel araştırma “realistik dünya görüşünden gelir ve miktarları sayılarla ortaya koymaya çalışır”. Geray (2004:54) nicel ve nitel araştırmalar arasında bir karşılaştırma yapar. Ona göre;

Nitel araştırma; ele aldığı konuyu değerlendirir, kavramları kullanır, kuramsaldır, yorumlar ve yaptığı yorumlama eleştirilebilir. Nicel araştırma; ele aldığı konuyu sayar / ölçer, toplanan veriyi işler, istatistiksel analiz yapar, betimler ve kestirimde bulunur, yöntemi eleştirilebilir (Geray, 2004:54; akt. Eraslan Yayınoglu,2005:205).

Nitel araştırmanın nicel araştırmadan temel olarak ayrıldığı noktaları açıklarken Özdemir (2010:326) şunları ifade etmektedir:

Nitel araştırma, nicel araştırma paradigmasının sahip olduğu ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik varsayımların eleştirisi üzerine inşa edilmiştir. Nicel araştırma, gerçekliğin insan bilincinden bağımsız nesnel bir varlık olduğu; araştırma sürecinde bu gerçekliğin belirli bir uzaklıktan incelenmesi gerektiği; bu gerçekliğe bir değer yüklenmemesi gerektiği ve araştırma bulgularının rapor edilmesi sürecinde kişisellikten uzak, resmi bir dil kullanılması varsayımlarından hareket etmektedir. Oysa, nitel araştırma söz edilen bu varsayımların aksine, gerçekliğin araştırmacı tarafından kurulduğu, gerçekliğin anlaşılmasında söz konusu gerçeklik ile etkileşim içerisinde olunması gerektiği, gerçekliğin araştırmacının kendi öznel değerleri perspektifinden kavranması ve araştırma raporunda kişisel bir dil kullanılması gerektiği varsayımlarından hareket etmektedir. Görüldüğü gibi nitel araştırma paradigması, sosyal gerçekliğin insanın algılama ve kavrama süreçlerinden ayrı ele alınamayacağını, dolayısıyla araştırmacının araştırma sürecinde tarafsız kalamayacağını öngörmektedir.

Nitel araştırmalar, genellikle keşifsel ve hipotez üretmeye yönelik araştırmalardır. Bu nedenle araştırma problemleri belirli bir konunun derinlemesine anlaşılmasına yönelik olarak, araştırmacıya mümkün olduğu kadar esneklik ve özgürlük sunacak şekilde oluşturulmuştur. Nitel bir çalışmada, araştırma problemi çalışılacak konuyu tanımlar ve araştırmacının bu konunun hangi yönüyle ilgilendiğini ifade eder (Url2).

Nitel araştırmalarda kapsam ve sınırlılıklar belirtilmeyebilir ki, bu durumda incelenen olgu ya da olayın bazı yönlerinin araştırmacı tarafından bilinçli olarak kapsam dışında bırakılmış olur Böyle bir durumda diğer yönler “değinilmemiş olması, araştırmanın bir zayıflığı olarak görülür” (Url2). Nitel yaklaşım pek çok araştırmacıya göre olay ve olguların altında yatan gerçekleri ya da anlamları ortaya çıkarmak, bir konu hakkında derinlemesine bilgi elde etmektir (Balyer, 2016:395).

İstatistiksel olarak grupla ilgili bulguların analizine dayanan nicel araştırmanın aksine, grubu oluşturan bireylerin yaşam öykülerini, duygu ve düşüncelerini, topluma katkılarını ve birlikte davranışlarını anlamaya dayanan nitel araştırma insanın birey olarak toplumsal olaylara ne tür anlamlar yüklediğini ve öznel bakış açısının ne olduğunu önemser. Dolayısıyla nitel araştırmayı insanın, kendi sınırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak tanımlamak mümkündür (Özdemir, 2010:326). Nitel araştırmanın tüm aşamaları doğrusal değil, etkileşime dayalı bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Bazen bir birey bir araştırmanın örneğini oluşturabilir ve nicel araştırmalarda sıklıklar kullanılan seçkisiz (random) örnekleme birçok nitel araştırmada uygun olmaz.

Bir nitel araştırma süreci; problemin tanımlanması, kavramsal çerçevenin oluşturulması, araştırma sorusunun yazılması, araştırma alanının ve örneklemin belirlenmesi, araştırmacının rolünün belirlenmesi, veri toplama aracının ve stratejilerinin belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi, bulguların betimlenmesi ve yorumlanması, sonuçların sınırlandırılması, araştırma grubu için geçerli genellemelere ulaşılması olarak belirli aşamalardan oluşmaktadır. Sosyal bilimler alanlarında araştırma yapmak isteyen bir araştırmacının nitel araştırma sürecine bütüncül bir bakış açısıyla bakması, anlamaya çalışması faydalı olacaktır. Nitel analiz yapan araştırmacı, alandan toplamış olduğu verilerden hareket ederek bu veriler içerisinde saklı duran bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkartmaya çabalamakta olduğundan nitel veri analizinin, kuramdan türetilen denence(lerin) sınamasına dayalı nicel veri analiz yöntemlerinden farklı bir analiz yöntemine sahip olmalıdır. Nitekim Walcott (1994) nitel ve nicel araştırma yöntemleri arasındaki en belirgin farkın veri analiz süreci olduğunu öne sürmektedir (Özdemir, 2010:328).

Nitel araştırmalar kuramsal ya da kavramsal çerçevesinin belirli olmayan yeni alanlarda daha önceden hiç araştırılmamış konularda “bilinmeyen tümevarımcı bir yöntemle incelemek ve sonuçta birtakım hipotezler üretmek” (Yıldırım, 1999:15) devreye girmekte ve araştırma sonuçlanabilmektedir. Nitel araştırmanın bir diğer temel özelliği ise, bilginin inşa edilmesi sürecinde izlediği yoldur. Nitel araştırma, bilgiye tümevarım yöntemini kullanarak ulaşmaya çalışmaktadır. Bu anlayışın gelişmesinde en önemli katkı Glaser ve Strauss’tan gelmiştir. Glaser ve Strauss (1967) kuramın, araştırma sürecinde sistematik olarak elde edilmiş olan verilere dayalı olarak keşfedilmesini önermişlerdir. Yazarlar ortaya attıkları bu kurama “yerleşik kuram” (grounded theory) ismini vermişlerdir. Kurama bu ismin verilmesindeki temel gerekçe, bilginin, sosyal gerçekliğin içerisinde saklı olduğuna dair varsayımdır. Araştırmacının temel rolü, sosyal gerçekliğin içerisinde yerleşik (grounded) olarak duran bu bilgiyi, araştırma sürecinde toplamış olduğu verileri analiz etmek suretiyle keşfetmek ve ortaya çıkartmaktır. Diğer bir deyişle yerleşik kuram, belirli bir denence olmaksızın araştırma alanına gidilmesi, bu alanda ne olduğunun betimlenmesi, gözleme dayalı olarak neden öyle olduğunun açıklanması ve bunun formüle edilmesi süreçlerinden oluşmaktadır (Balci, 2005). Dolayısıyla, nitel araştırmanın ve nitel analizin nihai amacının kuram geliştirmek olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür (Özdemir, 2010:326-327). Teoriye dayalı araştırma yorumları araştırmanın güçlü yanını oluşturduğu kadar sınırlılıklarını da ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, görüşmelerden elde edilen detaylı görüşmecı verileri ve buna dayalı tartışmalar araştırmacının temel bakış açısını yansıtmaktadır. Bu bilgi okuyucuya bulguların geçerliliğini ve kendine göre değerlendirmesi olanağı sunmaktadır (Balyer,

2016:397). Ancak nitel yöntemin kullanılmasında da çeşitli tereddütler bulunmaktadır. Bu konuda Yıldırım ve Şimşek (2013:349) şöyle demektedir:

Bu konuda karşımıza çıkan en önemli güçlük bu yöntemlerin dayandığı ilkelerin ve değerlendirme ölçütlerinin birbiriyle tam olarak uyuşmaması, zaman zaman birbiriyle çelişmesidir. Örneğin deneysel bir araştırmada bağımlı ve bağımsız değişken dışında kalan değişkenlerin kontrol edilmesi, ilgili denencelerin geçerli ve güvenilir bir biçimde kabul veya reddedilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Böyle bir araştırmada, kontrollü ortamda yapılan deneye ek olarak nitel yaklaşımla görüşme ve gözlem yapılması, bağımlı ve bağımsız değişken dışında yeni değişkenlerin süreçte yer alması anlamına gelebilir. Bu durumda deneysel araştırmanın tam kontrollü olması ilkesinden taviz verme sonucunu doğurabilir. Ya da görüşmenin temel yöntem olarak kullanıldığı bir olgubilim araştırmasında, genelleme yapmak amacıyla örnekleme büyütürken nicel anket verilerinin kullanılması gerek örneklem seçimi gerekse veri toplama ve analiz süreçleri açısından önemli sorunlar ortaya çıkarabilir.

Her bir araştırmacının kendine has bir gözlem ve veri toplama alışkanlığı olduğu için bu durumun toplanmış veriye yansımaları olasıdır. Bu nedenle, iki veya daha fazla gözlemci sahip oldukları farklı algılama ve değerlendirme stilleriyle ön bir eğitimden geçirildikten sonra, araştırmaya katılarak hem gözlenen verilerin geçerliği yükseltilmiş hem de birbirlerini kontrol etmiş olurlar. Eğer iki gözlemci arasında topladıkları veriler açısından anlamlı bir farklılık varsa, bu durumda olası yanlış ölçümlerin varlığı için bir kaynak ve düşünce de ifade edilebilir (Cohen ve Manion, 1994; akt. Türnüklü, 2001:11). Genel olarak araştırmacılar, geçerlik ve güvenilirlik kavramlarını araştırmanın sonuçlarının inandırıcılığını veya niteliğini gösteren en önemli unsurlar olarak ifade etmişlerdir. Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilir. “geçerlik ve güvenilirlik” bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür. Bu noktada nitel araştırmaya yöneltilen eleştirilerden birisi, özellikle güvenilirlik konusunda nicel araştırmalarda olduğu gibi yaygın olarak kullanılan tanımların, yöntemlerin ve testlerin olmayışıdır. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramları için bir takım önlemler vardır, fakat bunlar nicel araştırmalardan farklı olarak yapılır. İki paradigma arasındaki bu kavramlara farklı bakış açıları şu nedenlerden dolayı kaynaklanmaktadır, nitel araştırmada araştırılan olgu veya olay ön plana çıkarken, nicel araştırmada bu olay veya olgunun sayısal özellikleri önem kazanmaktadır. Bundan dolayı nitel araştırmalarda araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği olarak tanımlanabilecek güvenilirlikten çok, araştırma sonuçlarının doğruluğunun yani geçerliğin daha çok önem kazandığı görülmektedir (Topkaya, 2006; akt. Yıldırım, 2010:81).

3. Tekstil Tasarımında Nicel ya da Nitel Araştırmalar

Nitel araştırma bir sosyal olayı doğal ortamı ve doğal oluşumu içinde tasvir eden bir araştırma türüdür. Deneysel nicel araştırmalar gibi olayın değişkenleriyle oynamaz. Bir durumu ilişki bağlantıları içinde anlamaya çalışır. Bir olayı etkileyen değişkenleri açıklayarak, ortaya çıkan olgularla kavram ve teorilere genelleyebilmek amacıyla, bu olguları derinlemesine inceler, anlamaya tanımlamaya çalışır. İnsan ve grup davranışlarının “niçin” ini anlamaya yöneliktir. Nitel araştırma kişilerin kanaatleri, tecrübeleri, algıları ve duyguları gibi subjektif verilerle meşgul olur ve yorumlamacı paradigmayı esas alır (İlgar ve Coşgun İlgar,2014:199). Bu çerçevede nitel araştırma yöntemleri, bizzat pratiğin içindeki bireylere anlamlı ve gerçekçi bulgular sağlayabilir (Yıldırım,1999:16).

Bu yaklaşımlarla geçtiğimiz elli yılda nitel araştırmalar tekstil tasarımı araştırmalarında etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Tekstil araştırmaları için bu tarz nitel bir çabayı gerekli kılan çok sayıda unsur vardır ve tasarımın geleneksel kaynakları, kültüre özgü özellikleri, tasarım etkinliğinin insan odaklı olması, teknolojinin gelişmesi ve modanın sürekli değişmesiyle devinim içinde olan özellikleriyle yorumlamaya açık kökleri olması nitel araştırmalar için oldukça uygun bir ortam sağlamaktadır. Bu nedenle etnografik araştırmalar, olgu bilim araştırmaları, durum araştırmaları ve eylem araştırmaları tekstil tasarımında sıklıkla kullanılmaktadır.

İnsanı konu alan araştırmalarda disiplinler arası farklılıklar olsa da, genel yaklaşım, sonuçları nedensellik ilkesine dayandırarak, yeni ortaya çıkan değerler dizisine uygun araştırma metodları kullanılmaktadır. Tasarımcının tekstil ürün tasarımında başlangıç olarak kabul ettiği birçok neden bulunmaktadır. Çoğu zaman tüketici gereksinimleri şeklinde karşımıza çıkan bu neden, tekstil ürününün kimin için, hangi amaçla ve hangi özelliklerle üretileceğinin belirlenmesinde büyük rol oynar. Tekstil tasarımında tasarım süreci temel olarak deneyseldir. Ancak deneysel araştırmaya başlamak bile bir bilgi birikimi gerektirmektedir. Tasarımcının, tasarım tercihlerini yaparken onları kullanacak kişinin zevkini düşünmesi, tüketici gereksinimlerini ve ürünün işlevlerini de inceleyerek, estetik boyutun dışında teknik boyutu; üretim, tüketim, kullanma alışkanlıkları, alışveriş ve değiş tokuş yaklaşımları gibi ekonomik boyutu; satılabilirlik, tutundurma gibi finansal boyutu da düşünmesi gerekmektedir. Çağdaş toplum yapısı içinde kişileri, işletmeleri, üretim tüketim zeminini, toplum yapısını ve kültürünü, eğilimleri, modalarını, grupları, ihtiyaçları, lüksleri, eşyaya yüklenen alt değerleri; kısaca sosyo-kültürel pek çok parametreyi de tasarım probleminde irdelemek gereklidir. O nedenle bahsedilen sosyo-kültürel unsurların cevaplarının

bulunmasında diğerk tasarımcıların yaptığı gibi tekstil tasarımcısı da tasarım araştırmalarında post-pozitivist yaklaşımı kullanmaktadır.

Son yıllarda geliştirilen tekstil ve giysi tasarımı ürünleri teknoloji, diğerk tüm tasarım ve üretim alanlarındaki gelişmelerden etkilenerik fikirleri oluşturulan, farklı amaçlar için geliştirilmiş birçoğ malzeme ve teknikten yararlanılarak üretilmişlerdir. Bu bağlamda tekstil ve moda tasarımı açasından sanat bilim, teknoloji ve estetik birlikte yaratım sürecini etkilemektedir. Tekstil tasarımda yaratının şekli tasarımcıya özel olsa bile, yaratının kaynakları genel olabilmektedir. Çoğ zaman tasarımın kavramsal çerçevesi, alan araştırmasıyla sahaya inerek motif, desen, renk ve kompozisyon araştırması ile desteklenmektedir. Post-pozitivist epistemoloji, tekstil tasarımcısının üzerinde tasarımını kurduğ bir platform gibidir. Tekstil tasarımcısı için genel olarak nitel araştırma, bir yargıya varma yaklaşımıyla sosyal olguları kendi bağlamında araştırmayı hedefleyen ve bu araştırma sonucunda elde ettiğ bulguları tasarım ögesi olarak kullanmayı hedefleyen bir araştırma türüdür. Bunun için alana inen tekstil araştırmacısı nitel bilgi toplama araçlarını yani gözlem, görüşme, görsel ve doküman analizi gibi yöntemleri kullanarak bulgularını gerçekçi ve bütüncül bir şekilde kaydeder. Bu yaklaşımda pozitivist epistemoloji eksik kalır, zira sosyal ve beşeri olgular o anda erişilmiş olunan ufak bir araştırma kesitinin bulgularıyla genellenemeyecek kadar öznel, özel, çeşitli ve değerkli kabul edilmiştir. Bu nedenle nitel araştırma yaklaşımıyla mevcut araştırma alanı ve erişilen bulgular bağlama sadık kalınarak bütüncül bir biçimde ortaya konur. şüphesiz nitel yaklaşımda elde edilen verinin, toplumsal ilişkilerin, kişisel algıların, kabullerin aşıklanması için bir modelleme çalışması da yapılabilir, genel kanılara varılabilir. Ancak pozitivist yaklaşımda olduğ gibi örneklemin evreni bütünüyle temsil ettiğ bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Bu duruma Yıldırım (1999:10) şu çözümlü önermektedir:

Bu da araştırmacının esnek olmasını, toplanan bilgilere göre araştırma sürecini yeniden şekillendirmesini ve gerek araştırma deseninin oluşmasında gerekse toplanan bilgilerin analizinde tümevarıma dayalı bir yaklaşım izlemesini gerektirir.

Yüce, Eryaman, şahin ve Koçer (2014:4) “nitel araştırmaların gerçekliğinin sosyal olarak oluşturulduğ varsayımına dayandığın”, Denzin ve Lincoln (2005: 4) “gerçeğın katılımcıların kendi bakış açılarında gizli olduğunu” belirtir. Davies (1995:428) felsefik temellerinde akılcılık, davranışcılık ve bireycilik gibi kavramların gizli olan nicel araştırmaların standardize edilmiş veri toplama araçları kullanmasının nitel araştırma yaklaşımına aykırı olduğunu ifade eder. Bu durumda tekstil tasarımda nitel araştırmalar genellikle durum çalışması gerektiren pazar, ürün araştırmalarında, etnografik ya da fenomenolojik alan araştırmalarında kullanılabilir. Tekstil tasarımı alanında yapılacak bir araştırmada kültür ya da alan analizi kısmında etkin olmakta, ancak verinin tasarıma aktarılması aşamasında etkili olamamaktadır. Nitel araştırmalar “olay ve olguların altında yatan gerçekleri belirleme” (Creswell, 2002:481) ve “bir durumu tasvir etme, analiz etme ve bir grup ya da kişilerin davranış ve inançlarını yorumlama” (Balyer,2016:395) konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır. Burada da aşılandığ üzere tekstil tasarımda tasvir, analiz veya yorumlama gerektiren alanlarda nitel araştırma yaklaşımı kullanılması uygunken, verilerin sınıflanıp, ölçülmesi, standardize edilmesi ve tasarım olarak bir ürünün/eserin ortaya konmasını gerektiren alanlarda ise nicel araştırmalar uygun olmaktadır.

Yukarıda sıralanan tüm unsurlar metodik perspektiften ele alındığında, prototip ya da arketip ile sonuçlanması beklenen bir tasarım araştırmasında, hem nitel yaklaşımın ortaya koyduğ verilere ihtiyaç duyulduğ, hem de nicel veri ile tasarımın şekillendirilmesinin gerekli olduğ görülmektedir. Özetle tasarım yaparken nicel verilerden de uzaklaşılamaz, pratiğın içerisinde bireylerden elde edilen anlamlı ve gerçekçi verilerden de vaz geçilemez. Tüm bu pratik paradigmlar tasarım araştırmaları içerisinde yaşandığında, tekstil tasarımda “nicel araştırma yönteminin eksik kaldığ yönleri dolduran nitel araştırmalar tekstil tasarımda sonuca götüren soru, süreç ve yöntemler ortaya koyamamakta mıdır?”, “karma yöntemin sordurduğ sorular ve uygulattığ deneysel modeller tasarım yönetiminde etkili unsurlar ortaya koyabilmekte midir?” soruları akıllara yerleşmektedir. Yukarıda bahsedilen araştırma sorularının irdelenmesi amacıyla Karma araştırma yönteminin incelenmesi gerekli olmaktadır.

4. Karma Araştırma Desenleri

Araştırmalarda bir devrim niteliğ taşıyan karma araştırma yöntemi “Sosyal ve Davranışsal Araştırmada Karma Yöntemleri El Kitabı (Handbook of Mixed Methods in Social and Behavior Sciences)” (Tashakkori ve Teddlie, 2003) kitabında detaylı bir şekilde aşıklanmıştır. Karma yöntem araştırmaları Greene (2005:209)’e göre nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin beraber kullanılması ile tek bir yöntemin barındırdığ eksikliklerin giderilmesi ve daha nitelikli araştırmalar yapılması ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Onwuegbuzie ve Johnson (2004:15) “karma araştırma yöntemi ile nicel ve nitel araştırma yöntemleri arasında bir köprü kurulduğunu” ifade etmektedir. Onwuegbuzie ve Leech (2004; akt. Kahraman ve Summak, 2016:486), “karma yöntemin nitel ve nicel araştırma arasında bir köprü kurulmasına yardımcı olduğunu” söylerken, karma yöntemin amacının bir fikri doğrulamak ya da desteklemek değil, kişinin olayla ilgili anlayışını genişletmek olduğunu belirtmişlerdir.

Karma araştırma yöntemi, iki yöntem arasında gerçekleşen sentez ile yöntemlerin eksiklerinin giderilmesi ve araştırmanın güvenilirliği açısından fırsat olmaktadır. Karma araştırma yönteminin kullanımı; tek bir yöntemin zayıflığının giderilmesine, bütün bir resmin görülebilmesine, sayısal ve sözel değerlerin beraber kullanımı ile açıklama kolaylığının sağlanmasına ve yine aynı şekilde açıklamanın anlam gücünün artmasına yardımcı olacaktır. En büyük üstünlüğü ise, araştırmanın sonucunda farklı yöntemlerle desteklenmiş güçlü delillere ulaşılabilir olmasıdır (Butgel Tunalı vd., 2016:107). Karma yöntem araştırmaları diğer alanlarda olduğu gibi “sosyal bilimlerde özellikle de eğitim bilimlerinde disiplinlerarası araştırmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli metodolojik zemini hazırlamakta ve çok yönlü ve derinlemesine analiz gerektiren disiplinlerarası” (Fırat vd., 2014:70) konuların araştırılmasına imkan sağlamaktadır. Karma araştırma; tek bir çalışmanın ya da çalışmalar içerisindeki nitel ve nicel araştırma verilerinin toplamasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını içermektedir (Leech ve Onwuegbuzie, 2009:266). Johnson ve Onwuegbuzie (2004; akt. Baki ve Gökçek, 2012:2) karma yöntemin güçlü yanlarını; “teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretme, geniş çaplı ve karmaşık araştırma sorularına cevap aramak için uygunluk, araştırmacının tek bir yöntemle sınırlanmadığı için daha geniş ve eksiksiz bir biçimde araştırma sorularını cevaplayabilme, sonuçlar için güçlü deliller sunabilme “olarak açıklamışlardır.

Cresswell ve Plano Clark (2011; akt. Yapıcıoğlu, 2016:40-41) karma araştırma desenlerini; paralel desen, sıralı-açıklayıcı desen, sıralı-keşfedici desen, gömülü desen, dönüşümsel desen ve çok evreli-zenginleştirilmiş desen olarak tanımlamaktadır:

Paralel Desen: Paralel desende eşit öneme sahip olan nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanır, bir araya getirilir ve araştırma sorusuna cevap vermesi için bir arada kullanılır. Veri toplama biçimlerinden güçlü olanı, zayıf olanı dengeleyerek araştırma sorusuna bir bütün olarak cevap bulunur. Yakınsayan paralel desen araştırmacının nitel ve nicel aşamaları araştırma sürecinin bir aşamasında eş zamanlı (yaklaşık aynı zamanlarda başlayıp biten) olarak uygulamasıyla oluşur. Çözümleme sürecinde bu aşamalar birbirinden ayrı tutulsa da yorumlama yaparken sonuçlar birleştirilir (Yapıcıoğlu, 2016:41).

Sıralı-Açıklayıcı Desen: Sıralı-açıklayıcı desende nicel ve nitel veriler iki aşamada ve sıralı olarak gerçekleşir. İlk olarak çalışmanın sorularına cevap vermede önceliği olan nicel verileri toplanır ve analiz edilir. İkinci safhada ise, bu verileri tamamlamak için nitel verileri toplayıp analiz edilir. Açıklayıcı desen, “içinde araştırmacının nicel bir aşamayı yöneterek başladığı ve ikinci bir aşamayla özel sonuçlar aramaya başladığı bir karma yöntem desendir. İkinci nitel aşama, ilişkili sonuçları daha derin açıklama amaçlarıyla uygulanır ve desene adını veren de bu bulguları açıklamaya odaklanmadır. Bu desene *nitel takip yaklaşımı* da denilmektedir” (Morgan, 1998; akt. Creswell ve Plano Clark, 2015:89). Bu iki aşamalı açıklayıcı karma yöntem çalışmasının amacı, bir örneklemden istatistiksel nicel sonuçlara ulaşmak ve sonrasında katılımcılardan birkaç kişiyle bu sonuçları daha detaylıca incelemektir (Demir, 2016:24).

Sıralı-Keşfedici Desen: Sıralı-keşfedici desende yine sıralı bir düzen takip edilir fakat açıklayıcı desenin tam zıddı şeklinde uygulanır. Önce nitel verileri toplanır, nitel veriden elde edilen bulgular nicel verilerin toplanmasına yön vermek için kullanılır. Keşfedici sıralı yaklaşımda araştırmacı bir nitel araştırma ile başlar ve katılımcıların görüşlerini keşfeder. Daha sonra veri analizi gerçekleştirilir ve elde edilen veriler ikinci basamakta, nicel aşamayı oluşturmada kullanılır. Nitel aşama, devam çalışması olarak yapılacak bir nicel araştırmada incelenmesi gereken değişkenleri belirlemek amacıyla kullanılabilir (Creswell, 2014a:16; akt. Sağlam, 2016:49).

Gömülü Desen: Gömülü desende nitel ve nicel veri eş zamanlı ya da sıralı olarak toplanır, fakat bir grup veri, diğer veri grubuna destekleyici olur. İkinci veri grubunun toplanmasının nedeni, birincil veri grubunu desteklemek, yeni bakış açıları sağlamaktır. Gömülü desende araştırmacı nitel bir desen içerisine nicel bir destek (örneğin bir durum çalışması) veya nicel desen içerisine nitel bir destek (örneğin bir deney) sunmalıdır. Gömülü desende destekleyici dayanağın bütün tasarımı çeşitli yönlerden güçlendirmesi gerekmektedir.

Dönüşümsel Desen: Dönüşümsel desen, araştırmacının dönüşümsel çerçeve içerisinde şekillendirdiği bir tasarım şeklidir. Bütün diğer kararlar (öncelik, zamanlama, karma yapma) bu dönüşümsel çerçevede kararlaştırılır.

Çok Evreli-Zenginleştirilmiş Desen: Çok evreli desenler, birçok projenin zaman içerisinde aynı ortak amaç için bağlandığı durumlarda ortaya çıkabilir. Tek bir amaç için bir nitel, bir nicel, bir karma desen kullanılmış olan çalışmaların zaman içerisinde birbirinin üzerine konumlandırılıp bir arada kullanılması gibi (Kocaman Karoğlu, 2015:359).

Yorumlamacı paradigmanın varsayımına benzer bir varsayım da karma yöntem araştırmalarına temel oluşturmaktadır. Olay ve olgular basit ve tek boyutlu değildir ve onları algılamak için çoklu yöntemler kullanılmalıdır. Özellikle sosyal bilimlere ait problemlerin anlaşılabilmesi için farklı yöntemlerin bir arada kullanılması gereklidir. Karma yöntem yaklaşımına göre her olay ve olgunun (ya da gerçeğin) hem nitel hem

nitel hem de nicel boyutu vardır. Eğer gerçeği bütüncül ve zengin bir çerçevede anlamak istiyorsak hem nitel hem de nicel boyutunu incelemek gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:351).

Karma yöntemle araştırmanın gerekçelerini Greene vd. (1989) ve Giannakaki (2005) beş ana başlıkta sınıflandırmaktadırlar (akt. Baki ve Gökçek,2012:4).

Üçgenleme (triangulation): Aynı olayı incelenmek için nitel ve nicel verilerin aynı anda, fakat bağımsız olarak kullanılmasıdır. Burada birbirine yakın ya da tutarlı sonuçların varlığını test etme görüşü hâkimdir. Yani, farklı yöntem ve tasarımlardan edinilen sonuçların birbirine yakınlığı veya birbirini desteklemesi araştırılır. Özel durum çalışmasında üçgenleme, araştırmanın sonuçlarını etkileyen birçok sebebi kontrol etme, en azından değerlendirme şansını artırır (Baki ve Gökçek,2012:4). Çeşitlemede aynı olayın değerlendirilmesinde farklı yöntemler kullanılarak bulguların tutarlılığı sağlanır (Greene, Caracelli ve Graham,1989:256; akt. Kocaman Karoğlu,2015:358). Bunlardan ilki olan üçgenleme (triangulation) de amaç, hem nitel hem de nicel araştırma yollarını, birbirinden bağımsız olarak, aynı hipoteze uygulayarak çıkan sonuçların birbirleriyle tutarlı olup olmadığını kontrol etmektir (Greene vd. (1989:257; akt. Butgel, Gözü ve Özen, 2016:109).

Tamamlayıcılık (complementarity): Bir yöntemden elde edilen bulguların detaylandırılması, sunulması, artırılması ve açıklığa kavuşturulmasında diğer yöntemin sonuçlarını kullanır. Tamamlayıcı karma yöntemde, nitel ve nicel veriler, hem çakışmaların olduğu durumları, hem de olayı farklı açılardan ölçerek zengin ve ayrıntılı bir hale getirmek için kullanılır. Böylece her bir veri analizi türü bir diğerini tamamlar. Burada üçgenlemedeki gibi aynı olayın değerlendirilmesinde farklı yöntemler kullanmanın bulguların tutarlılığını sağlaması amacı yoktur (Baki ve Gökçek,2012:4). Tamamlayıcılıkta amaçlanan nitel ve nicel verileri birlikte kullanarak araştırmanın zenginleştirilmesi ve daha ayrıntılı şekilde düzenlenebilmesidir. Bu da nitel ve nicel verilerin birbirini tamamlayacak şekilde tasarlanmasıyla sağlanır (Greene vd. 1989:257; akt. Butgel vd, 2016:108). Tamamlamada bir araştırmada kullanılan bir yöntemden elde edilen bulguların detaylandırılması, sunulması, çoğaltılıp açıklığa kavuşturulmasında diğer yöntemin sonuçları kullanılır (Greene, Caracelli ve Graham, 1989; akt. Kocaman Karoğlu,2015:358).

Gelişim (development): Bir yöntemden elde edilen bulgular, araştırma sürecinde daha sonra kullanılan yöntem veya aşamaları şekillendirir. Yani gelişim, iki yöntemin sıralı bir zaman içinde yapıldığı ve nitel verilerin çalışmanın nicel boyutunun gelişimine yardımcı olmak amacıyla kullanımudur (Baki ve Gökçek,2012:4; Kocaman Karoğlu,2015:358). Gelişim gerekçesi, her ne kadar tamamlayıcılığa yakın gibi gözükse de, bu gerekçe aslında nitel verilerin çalışmanın nicel boyutunu desteklemek üzere kullanımını ifade eder ve iki yöntem zaman içinde sıralı bir şekilde gerçekleştirilir (Greene vd.,1989:257; akt. Butgel vd. 2016:109).

Başlangıç (initiation): Araştırmada kullanılan ilk yöntem, farklı bir yöntem kullanılarak araştırılabilecek yeni hipotezler veya araştırma soruları üretilmesine yol açar. Bu durum araştırma sorusunu yeni bir şekle sokmak için iki yöntemden elde edilen sonuçların birbiriyle çeliştiği veya ayrıldığı yerleri ortaya çıkarmak için kullanılır. Böylece, araştırma sorusunu yeniden şekillendirmeye neden olan çelişki ve paradokslar ortaya çıkarılır (Baki ve Gökçek,2012:4; Kocaman Karoğlu, 2015:358). Başlangıç belki de araştırmanın en önemli aşamasıdır. Bu aşamada karma yöntemin, yani nitel ve nicel yöntemlerin birlikte, araştırma sorusunu daha sonra yeniden yapılanmaya sürükleyebilecek çelişki ve paradoksları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. "Tamamıyla elemine edilemez, - eğer edilebiliyorsa hipotezin yanlışlanabilirliği ortadan kalkacağı için gerçek bir araştırmanın dışına çıkararak sahte bilime (psuedo-science) dönüşecektir" (Popper, 1963, s.33-39; akt.Butgel vd, 2016:109).

Genişletme (expansion): Araştırmanın farklı bileşenleri için farklı yöntemler kullanarak, çalışmanın kapsamını genişletmektir. Başka bir deyişle, birbirinden ayrı olguları incelemek için farklı araştırma yöntemleri kullanarak, araştırmanın sınırlarını genişletmek hedeflenir. Örneğin, eğitim programlarını değerlendirmede bir kişi programın sürecini ölçmek için nitel veriler, programın sonuçlarını değerlendirmek için de nicel verileri kullanabilir. Greene vd. (1989) her karma yöntem çalışmasının bu beş amaçtan bir veya birkaçına sahip olacak şekilde sınıflandırılabileceğini söylemektedir (akt. Baki ve Gökçek,2012:4). Genişletmede birbirinden farklı olguları incelemek için farklı araştırma yöntemleri kullanarak, araştırmanın sınırlarını genişletmek hedeflenir Greene, Caracelli ve Graham (1989; akt. Kocaman Karoğlu,2015:358). Genişletmede araştırmanın ayrı olguları farklı yöntemlerle incelenerek araştırmanın sınırlarının genişletilebilmesi hedeflenir.

Sonuç

Araştırmacıların çalışmalarında kullanacakları yöntem seçiminin önemli bir aşama olduğunun farkında olmaları gerekmektedir. Seçilen yöntem problem durumuna, çalışmanın kaç kişi tarafından yapılacağına, çalışmanın ne kadar sürede bitmesinin planlandığına göre şekillenmelidir. Eğer araştırmacılar çalışmalarında karma yöntem kullanacaklarsa bu yöntemin güçlü ve zayıf taraflarını göz önünde

bulundurmaları gerekir. Tasarım, örneklem, analiz ve rapor etmedeki geniş çaplı sorunlar; araştırmacının yetenekleri, finans gücü ve zaman sıkıntısı bu yöntemin zorlukları arasındadır.

Bir araştırmacının karma yöntem araştırması olarak desenlenmesinde en belirleyici unsurların başında araştırma sorusu/soruları gelmektedir. Genel olarak tek başına nitel veya nicel araştırma yöntemlerinin cevaplayamadığı araştırma sorularına cevap aranırken karma yöntemden yararlanır. Genel olarak karma yöntem araştırmalarının ölçek, anket formu ve diğer veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde, geliştirme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarında, verilerin onaylanması ve çapraz doğrulamasında, aynı konuların farklı yönleriyle incelemesinde, farklı açılardan karmaşık olguların keşfedilmesinde ya da tek bir yöntemle elde edilen bulgularının araştırılması veya test edilmesinde kullanılmaktadır.

Greene'e (2005) göre birden fazla veri toplama yöntemi ve analiz şeklinin ortaya çıkaracağı karmaşıklığı önlemek için daha açık yöntemlere ihtiyaç duyulmuş, bu yöntemler araştırmacının daha anlaşılır bir tasarım yapabilmesini karşılamak için geliştirilmiştir.

Nicel araştırma teknikleri olay ya da olguları nesnel duruma getirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir şekilde ortaya koyan bir araştırma türüdür. Ortaya konması planlanan durumla ilgili konu veya soruları tanımlayarak katılımcıları seçmekte, önceden hesaplanmış geçerlilik ve güvenilirlik derecelerine göre belirlenmiş cevaplar sağlamak için süreci düzenlemektedir. Araştırma sonuçlarını elde etmek amacıyla hazırlanan sorular sık sık istatistiksel testler ve analizler kullanılarak kabul veya red şeklinde hipotezlerle ifade edilmektedir.

Biyoloji, kimya, fizik ve mühendislik gibi alanlarda araştırmalar gözlem ve ölçmeye dayandığı için elde edilen sonuçların tekrarlanabilirliği ve objektif olması nicel araştırmalar için oldukça önemlidir. Nicel araştırmalar sonucunda elde edilen sonuçlar genellenemekte, farklı gruplar arasında karşılaştırma yapılabilmekte ve belirli bir düzen içinde ilerleyen durumlara yönelik ilişkiler incelenebilmektedir. Ancak nicel araştırmalarda örneklem belirlemek ve yeterli sayıda veri elde etmek oldukça zordur. Uygulama çalışmasının yapılacağı zamanlarda ortam şartları her zaman hazır konumda olamayacağından elde edilen sonuçlar da önyargılı bir sonuç taşıyabilir.

Tekstil alanında etnografik araştırmalar, olgu bilim araştırmaları, durum araştırmaları ve eylem araştırmaları sıklıkla kullanılır olmasına rağmen, tekstil tasarımının nicel veriye olan ihtiyacı nedeniyle araştırma sorusunu etkinlikle cevaplamadığı ve nitel araştırma yöntemine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Nitel araştırma yöntemi bir durum, sosyal bir olay ya da gerçeklik içinde var olan mevcut durumu olduğu gibi ortaya koyan bir araştırma türüdür. Olaylar, kişiler, mevcut durumu etkileyen nedenler arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışırken tarafsız ve yansız olmak bu araştırma türünün en temel özelliğidir. Ancak insanın olduğu ya da herkesin farklı bakış açıları ve değerlendirme kriterlerinin farklı olduğu bir durum karşısında araştırmacının yansız davranması ve sonuçlar çıkarması çokta mümkün değildir. Karma yöntem araştırması ise olay ya da durumlar karşısında birbirini destekleyen veri elde etme yöntemlerini birlikte kullandığı için verilerin ya da sonuçların kayıplarını en aza indirmektedir.

Nitel araştırma yöntemi, ortaya konmaya çalışılan bir olay ya da durumu doğal koşulları ve doğal akışı içerisinde müdahale etmeden, doğal süreci içerisinde ortaya koymaya çalışan bir yöntemdir. Amacı ise olay ya da durumların gerçek sebeplerini mevcut şekliyle, değiştirmeden ortaya koymaktır. Ancak olay ya da durumla ilgili değişkenler iç içe girintili olduğundan bunlar arasındaki ilişkiyi ölçmek oldukça zordur. Kişilerin tecrübeleri, bakış açıları, hissettikleri, algıları ile nitel araştırma yöntemi yakından ilgilenmektedir. Ancak kişilerin deneyim ya da yaşadıklarını yansız bir şekilde ifade etmesi de mümkün değildir fakat bir durum karşısında asıl olan gerçeklik ve nesnelliktir. Bundan dolayı da elde edilen sonuçlar benzer durumlara genellenememektedir.

Elde edilen veriler öznel temelli olduğundan bunları yorumlamacı paradigma çerçevesinde açıklamaktadır. Her durumu oluşturan etmenler de sonuçlar da farklı olduğundan, olaylar ya da ilişkiler örüntüsü açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Araştırma sonuçları betimleme şeklinde ifade edilmekte ve yalnızca o duruma yönelik kavram ve teoriler geliştirmektedir.

Tekstil tasarımı, tasarımcının başlangıç olarak kabul ettiği, belli bir nedene bağlı olarak geliştirdiği birbirini takip eden bir süreç olduğundan temel olarak deneyseldir. Ancak deneysel araştırmaya başlamak bile bir nicel veri gerektirmektedir. Bu verilerle estetik boyutun dışında teknik boyutu; üretim, tüketim, kullanma alışkanlıkları, alışveriş ve değiş tokuş yaklaşımları gibi ekonomik boyutu; satılabilirlik, tutundurma gibi finansal boyutu gibi tekstil tasarımının endüstriyel sorularına da cevap bulmalıdır.

En geleneksel tasarım metotları, tasarımı rasyonel analitik problem çözme faaliyeti olarak tanımlarken, ilham, hassasiyet ve yaratıcılık da dâhil olmak üzere tüm dikkatler tasarımcının kimliği üzerinde toplanmaktadır. Oysa ürün tasarımının yüzü değişmektedir. Geçtiğimiz son yüzyıl içerisinde fiziksel

form ve teknik fonksiyon tasarım teorisine ve uygulamalarına egemen olmuştur. Araştırmada toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine incelenmesi önemlidir.

Yukarıda sıralanan tüm unsurlar metodik perspektiften ele alındığında, tasarım ile sonuçlanması beklenen bir araştırmada, bireysel olarak insanların tasarımdan ne beklediklerinin, duygusal anlamda hangi ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğinin, yansız bir şekilde kendilerinden öğrenilmesi bu açıdan oldukça önemlidir. Ancak duygusal önyargıların ve isteklerin de etkilediği süreçte tasarıma yönelik kararlar alınırken sayısallaştırılmış verilerin de varlığı tasarıma yönelik adımların daha da sağlam atılmasını sağlayacaktır. Bu sayısal ifadeler aynı zamanda tasarımın daha gerçekçi ve daha nesnel hazırlanmasına da etki edecektir. Frainkel ve Wallen (2008; akt. Yapıcıoğlu, 2016:40)'e göre karma yöntemin bir araştırmada tercih edilmesi çeşitli güçlü yanları vardır. Bunlar "değişkenler arasında varlığı tahmin edilen ilişkiye açıklık getirmesi" ve "değişkenler arasındaki ilişkinin derin bir şekilde keşfedilmesi" olarak ifade edilmektedir. Özetle, tekstil tasarım araştırmalarında etkin sonuçlar beklendiğinde, ölçülebilen, sayılabilen nicel verilerden uzaklaşamadığı aynı zamanda pratiğin içerisinde bireylerden elde edilen anlamlı ve gerçekçi nitel verilerden de vazgeçilemediği görülmektedir. Zira ihtiyaç duyulan ile arzulan arasındaki paradoks, her insanın yaşamında var olan yoruma açık bir gerçeklik olarak tekstil tasarımında da tasarım süreçlerini yönetmektedir. Buradan hareketle, tekstil tasarımında da karma yöntem araştırma desenlerinin kullanılması sonucunda, araştırma sorusunda mevcut değişkenler nitel yöntemlerle tanımlanabilir. Ardından tanımlanan bu değişkenler daha büyük gruplara uygulanmak üzere nicelleştirilebilir ya da bu değişkenler arasındaki ilişkinin geçerliğini keşfetmek ve doğrulamak için nicel araştırma yaklaşımı kullanılabilir ve en sonunda da nicel ve nitel yöntemler araştırma sorusunun cevaplandırılması için tek bir yorum üzerinden birleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- AGAFONOFF, Nick (2006). "Adapting Ethnographic Research Methods to Ad Hoc Commercial Market Research", *Qualitative Market Research: An International Journal*, N. 9(2), p. 115-125.
- AKKOC AOĞLU ÇAYIR, Nihan ve AKKOYUNLU, Buket (2016). "Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, Volume:7, Issue:2, s.97-133.
- AKTURAN, Ulun (2007). "Tüketici Davranışına Yönelik Araştırmalarda Alternatif Bir Teknik: Etnografik Araştırma", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, S. 11, s.237-252.
- ARNOULD, E. John and WALLENDORF, Melanie (1994). "Market-Oriented Ethnography: Interpretation Building and Marketing Strategy Formulation", *Journal of Marketing Research*, N. 31, s. 484-505.
- BAKİ, Adnan ve GÖKÇEK, Tuba (2012). "Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11, Sayı:42, s.1-21.
- BALYER, Aydın (2016). "Öğretmen Liderler: Öğretmen Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Elementary Education Online*, Cilt:15, S:2, s.391-407.
- BEDİR ERİŞTİ, S. Duygu ve TEKİN AKBULUT, A. Seçil (2014). "Anadolu Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü Öğrencileri Örneğinde Sanatsal Tasarım Ürünlerine Dayalı Kültür Algısı", *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-Journal of Qualitative Research in Education*, S. 2(1), s. 9-37.
- BOGDAN, Robert. C., and BİKLEN, S. Knopp (2003). *Qualitative Research For Education: An Introduction to Theories and Methods*, New York: Pearson Education.
- BUTGEL TUNALI, Selen, GÖZÜ, Ömer ve ÖZEN, Göktaş (2016). "Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Bir Arada Kullanılması "Karma Araştırma Yöntemi"", *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, Cilt:24, S:2, s.106-112.
- CANNIFORD, Robin (2005). "Moving Shadows: Suggestions for Ethnography in Globalised Cultures", *Qualitative Market Research: An International Journal*, N. 8(2), s.204- 218.
- CRESWELL, John W. (2002). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, New Jersey: Pearson Education.
- CRESWELL, John W., PLANO CLARK, Vicki L., GUTMANN, Michelle L. and HANSON, William E. (2003). *Handbook Of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*, California: Sage Publications Inc.
- CRESWELL, John W.(2013). *Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları - Araştırma Deseni*, Ankara: Eğiten Kitap.
- ÇATI, Kahraman ve BİLGİN, Yusuf (2015). "Türkiye'deki Üniversitelerin Konumlandırma Kriterleri Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Yükseköğretim Dergisi*, Cilt:5, S. 2, s. 91-102.
- ÇOKLUK, Ömay, YILMAZ, Kürşad ve OĞUZ, Ebru (2011). "Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi", *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (1), s. 95-107.
- DAĞHAN, Gökhan (2015). "Sage Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research (2nd Edition)", *Kitap İncelemesi, Elementary Education Online*, 14(1), s. 1-6.
- DAVIES, Kathryn A. (1995). "Qualitative Theory and Methods in Applied Linguistics Research", *TESOL Quarterly*, Volume: 29, N.3, s.427-453.
- DEMİR, Selvi (2016). "Türkçe Öğretmen Adaylarının Yazma Kaygısı Düzeyleri ve Nedenleri: Bir Karma Yöntemli Yaklaşım", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DENZIN, Norman K. and LINCOLN, Yvonna S. (2005). *The Sage Handbook of Qualitative Research*, California: Sage Publication Inc.
- ERASLAN YAYINOĞLU, Pınar (2005). "Halkla İlişkiler Yönetiminde Araştırma ve Sahaya Dayalı Araştırmaların Yürütülmesi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 19, S. 2,s.199-222.
- FIRAT, Mehmet, KABAKÇI YURDAKUL, Işıl ve ERSOY, Ali (2014). "Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi", *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, Cilt:2, S. 1, s.65-86.
- GÖKÇEK, Tuba, BABACAN, F. Zehra, KANGAL, Engin, ÇAKIR, Nurgül ve KÜL, Yasemin (2013). "2003-2012 Yılları Arasında Türkiye'de Karma Araştırma Yöntemiyle Yapılan Eğitim Çalışmalarının Analizi", *JASSS The Journal of Social Science*, Volume: 6, Issue: 7, p.435-456.
- GREENE, Jennifer C. (2005). "The Generative Potential of Mixed Methods Inquiry", *International Journal of Research & Method in Education*, 28(2), p. 207 - 211.

- GÜVEN, Sami (2006). *Toplumbiliminde Araştırma Yöntemleri*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- HARVEY, Lynda J. and MYERS, Michael D. (1995). "Scholarship and Practice: The Contribution of Ethnographic Research Methods to Bridging The Gap", *Information Technology & People*, 8(3), p. 13-27.
- ILGAR, M. Zeki ve COŞGUN ILGAR, Semra (2014). "Nitel Bir Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori (Temellendirilmiş Kuram)", *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, S. 3, s.197-247.
- KAHRAMAN, İsmail ve SUMMAK, Semih (2016). "Okullarda Sosyal Sermayenin Geliştirilmesine Yönelik Bir Karma Yöntem Çalışması", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 26, s. 482-504.
- KARATAŞ, Zeki (2015). "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri", *Karşılaştırmalı Araştırma Teknikleri Doktora Dersi Ödevi Kitap Özeti*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- KIRAL, Bilgen ve KIRAL, Erkan (2011). "Karma Araştırma Yöntemi", 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, s. 294-298.
- KOCAMAN KAROĞLU, Aslihan (2015). "Öğretim Teknolojileri Alanında Karma Yöntem Çalışmaları Analizi: 2005-2015 Arası", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:16, S.2, s.353-369.
- KUHN, Thomas S. (1970). *The Structure Of Scientific Revolutions*, Chicago: University of Chicago Press.
- LEECH, Nancy L. and ONWUEGBUZIE, Anthony J. (2009). "A Typology of Mixed Methods Research Designs". *Quality & Quantity*, Volume: 43, p. 265-275.
- ONWUEGBUZIE, Anthony J. and LEECH, Nancy L. (2004). "On Becoming a Pragmatic Researcher: The Importance Of Combining Quantitative and Qualitative Research Methodologies", Manuscript submitted for publication.
- ÖZDEMİR, Murat (2010). "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11, S:1, s.323-343.
- SAĞLAM, H. İbrahim (2016). *Öğretmen Adaylarının Nükleer Enerji Kullanımına Yönelik İnfomal Muhakemeleri Üzerine Karma Yöntem Araştırması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞİMŞEK, Hüseyin (2009). "Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 42, S: 1, s. 33-51.
- TÜRNÜKLÜ, Abbas (2001). "Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması", *Eğitim ve Bilim*, Cilt: 26, S. 120, s.8-13.
- UCA, Onur (2014). "Düşüünsel Sosyolojide Yapı Eylem Etkileşimine Yönelik Bir Örnek Olay Araştırması", *Sosyoloji Dergisi*, S. 30, s.105-128.
- UZUNER, Yıldız (2005). "Baş Makale: Özel Eğitimden Örneklerle Eylem Araştırmaları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, S. 6 (2), s. 1-12.
- EVREN YAPICIOĞLU, Ayşegül (2016). *Fen Bilimleri Öğretmen Eğitiminde Sosyobilimsel Durum Temelli Yaklaşım Uygulamalarının Etkliliğine Yönelik Bir Karma Yöntem Çalışması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YILDIRIM, Ali (1999). "Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt:23, S. 112, s.7-17.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILDIRIM, Kasım (2010). "Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma", *Elementary Education Online*, S.9(1), s. 79-92.
- YÜCE, Kemal, ERYAMAN, M. Yunus, ŞAHİN, Abdullah ve KOÇER, Ömer (2014). "Sosyal Bilimlerde Paradigma Dönüşümü ve Türkiye'de Uygulamalı Dilbilimi Alanında Nitel Araştırma", *Eğitim ve Bilim*, Cilt:39, S. 171, s.1-12.
- Url1- <https://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/34-nitel-arac59ftc4b1rma-desen-ve-yc3b6ntemleri.pdf> adresinden 15.05.2017 tarihinde alınmıştır.
- Url2-<http://eski.bingol.edu.tr/media/259591/ArsYon-Bolum7-Bilimsel-Arastirmalarda-Amac-Problem-ve-Sinirliliklar.pdf> adresinden 15.05.2017 tarihinde alınmıştır.